Hedensted Kommune

Stationsparken 1
7160 Tørring
T: 79755000

Lene Kofoed
D: +4579755628
M: +4551724602
Mail:
Lene.Kofoed
@Hedensted.dk
Sagsnr. 01.05.25-P19-5-26

10.11.2026

Dispensation til at gennemføre skånsomt vedligehold af beskyttede stendiger ved Palsgaard Gods A/S, matr.nr. 1a, 1c og 1d, Palsgård Hgd., As, Palsgaardvej 10, 7130 Juelsminde

Palsgaard Gods A/S har den 16. september 2026 søgt om dispensation til at vedligeholde og fortsætte pleje af beskyttede stendiger på ejendommen matr.nr. 1a, 1c og 1d, Palsgård Hgd., As tilhørende Palsgaard Gods A/S, Palsgaardvej 10, 7130 Juelsminde.

Kommunens afgørelse
Der gives dispensation efter § 29j, stk. 2, jf. § 29a, stk. 1 i museumsloven[1] til at vedligeholde beskyttede stendiger.

Dispensationen gives på følgende betingelser:

- Vedligeholdet og efterfølgende pleje udføres så skånsomt som muligt.
- Kun nødvendige partier genoprettes ved omsætning af stenene.
- Flest mulige sten skal forblive urørte og mos- og lavbevoksede sider vendes udad.
- Der anvendes granit som supplerende stenmateriale i dige væggen. Flint kan i begrænsede mængder anvendes som knytnævestore fyldsten på toppen af diget.
- Sten der genanvendes, skal genanvendes i det samme dige.
- Digernes eksisterende forløb, hovedform, konstruktion og karakter fastholdes.
- Den hidtidige pleje fra før 1992 med bekæmpelsesmidler, kan fortsætte i hidtidigt omfang, men bør begrænses.
- Slots- og Kulturstyrelsen (post@slks.dk, tlf. 33 95 42 00) kontaktes når arbejdet er udført, da de efterfølgende vil føre tilsyn.

Ifølge museumslovens §27 stk. 2 gælder følgende: Findes der under jordarbejde spor af fortidsminder, skal arbejdet standses, i det omfang det berører fortidsmindet. Fortidsmindet skal straks anmeldes til kulturministeren eller det nærmeste statslige eller statsanerkendte kulturhistoriske museum. Henvendelse til VejleMuseerne tlf. 76813100 eller museerne@vejle.dk.

Ifølge museumslovens §29 o, stk. 3 er det Slots- og Kulturstyrelsen der skal påse, at vilkår i kommunens afgørelser overholdes. Derfor skal Slots- og Kulturstyrelsen kontaktes når arbejdet er udført.

[1] Jf. Bekendtgørelse af museumsloven nr. 1017 af 7. juli 2025

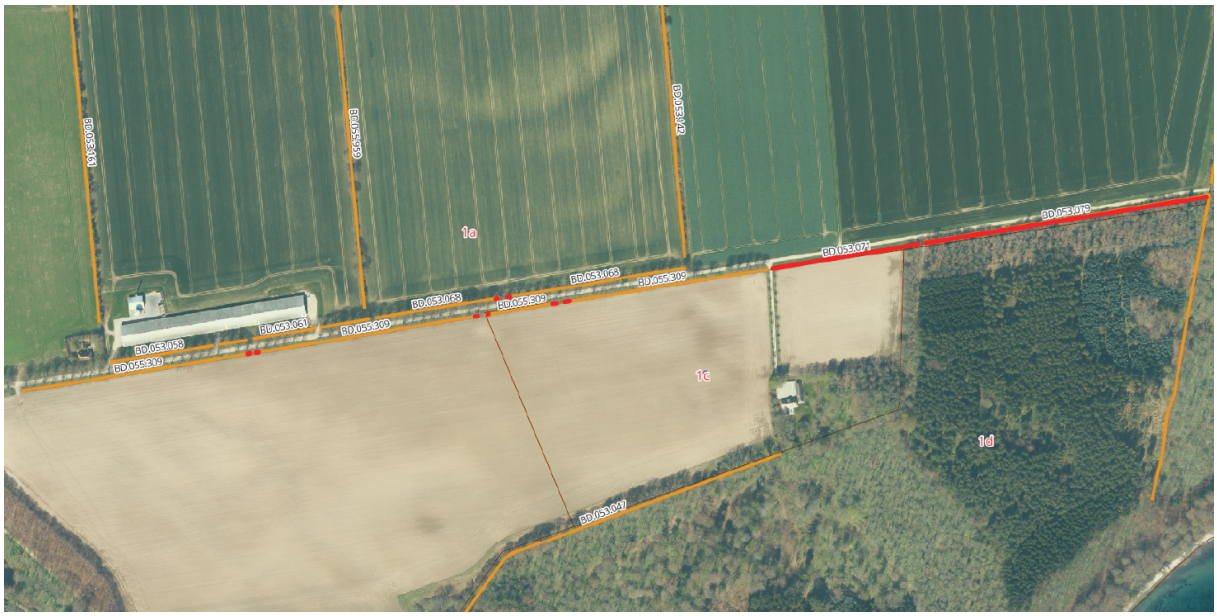
Sagsfremstilling
Der ansøges om dispensation til at gennemføre kontrolleret og skånsomt vedligehold af de beskyttede stendiger på ejendommen, samt til at fortsætte begrænset og målrettet bekæmpelse af uønsket vedagtig vegetation på digerne, som hidtil.

Ansøgningen sker på baggrund af Slots- og Kulturstyrelsens skrivelse af 15. september 2026, (journalnr. 26/06318-16, vedrørende tilsyn med de beskyttede diger ved Palsgaard) som følge af Hedensted Kommunes orientering den 1. juni 2026 om, at der, uden forudgående dispensation, er foretaget en omfattende renovering af de beskyttede stendiger langs alleen, der løber fra godset til As Skov.

Slots- og Kulturstyrelsen har ved tilsynet, udført af Museum Vest den 10. juni 2026, konstateret omfattende vedligehold af digerne BD.053.079 og BD.053.071. Slots- og Kulturstyrelsen har samtidig meddelt, at der ikke er grundlag for at kræve fysisk lovliggørelse af disse allerede renoverede diger.

Styrelsen har samtidig anført, at Palsgaard Gods, hvis der ønskes fortsat vedligehold af de øvrige diger, først skal søge Hedensted Kommune om dispensation. Styrelsen har desuden anført, at kommunen kan stille vilkår, som sikrer, at arbejdet udføres så skånsomt som muligt i forhold til de konkrete beskyttelseshensyn.

Ansøgningen omfatter de resterende digestrækninger på ca. 1.087 meter, hvor der ønskes gennemført en planlagt og skånsom vedligeholdelse, samt lovliggørelse af de allerede renoverede strækninger på ca. 478 meter BD.053.079 og BD.053.071.

Oversigtkort over digerne (orange streg) med matrikler og digenr. Rød markering er renoverede strækninger og (lovlige) gennembrud opmålt ved tilsyn (fra tilbagemelding fra Slots- og Kulturstyrelsen den 15. september 2026).

Ansøgningen vedrører følgende beskyttede stendiger:

Digenr.	Beskrivelse	Ca. længde (meter)
BD.053.058	Dige nord for vejen, langs vestende af bygningen	111 m
BD.053.059	Dige nord for vejen, langs vestende af bygningen	29 m
BD.053.061	Dige nord for vejen, østende af bygning	66 m
BD.053.068	Dige nord for vejen, midterste mark	66 m
BD.055.309	Dige syd for vejen mod vest, matr.nr. 1c	815 m
BD.053.071	Syd for vejen matr.nr. 1d	161 m
BD.053.079	Syd for vejen matr.nr. 1d	317 m

På to diger BD.053.071 og BD.053.079, som Slots- og Kulturstyrelsen har beskrevet som allerede renoverede i 2026, ansøges om en lovliggørende dispensation til renoveringen, idet Slots- og Kulturstyrelsen har meddelt, at der ikke er grundlag for at kræve fysisk lovliggørelse af disse allerede renoverede diger.

Slots- og Kulturstyrelsens beskrivelse af digerne efter besigtigelse den 10. juni 2026 er vedlagt som bilag nederst.

Lovgivningen
Ifølge museumslovens § 29a, stk. 1, må tilstanden af sten- og jorddiger ikke ændres. Der er dog mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan dispensere fra forbuddet i særlige tilfælde jf. §29j stk. 2.

Kulturministeren skal foranledige et ulovligt forhold lovliggjort, medmindre forholdet har underordnet betydning jf. museumslovens § 29 o, stk.4. Kulturministerens kompetence vedr. beskyttede diger er delegeret til Slots- og Kulturstyrelsen med bekendtgørelse nr. 146 af 30. december 2024.

Det påhviler den til enhver tid værende ejer eller bruger af en ejendom at berigtige et ulovligt forhold, jf. museumslovens § 29 p, stk.1.

Beskrivelse af vedligeholdelsesarbejdet
Formålet med vedligeholdelsen er at bevare de eksisterende stendiger og forhindre, at naturligt forfald udvikler sig til et niveau, hvor digernes konstruktion bliver væsentligt svækket. Palsgaard ønsker ligeledes at digerne fremstår i sin rene form uden vedagtig bevoksning.

Der er ikke ønske om at ændre digernes historiske forløb eller karakter.

Vedligeholdet skal ske med udgangspunkt i den eksisterende konstruktion og med størst mulig bevarelse og anvendelse af de eksisterende sten.

Slots- og Kulturstyrelsen beskriver digerne som kassemure opbygget af sten i flere skifter med en kerne af mindre sten og jord. På digerne er der konstateret forskubning af sten, sammenfald og sætninger.

På BD.055.309 er der konstateret at flere sten er faldet ud, at stenene har forskubbet sig, og at digets kerne er sunket sammen, hvilket medfører hulning i toppen.

Vedligeholdet skal derfor sikre, at digernes eksisterende konstruktion kan bevares på længere sigt.

Vedligeholdelsesarbejdet følger Slots-og Kulturstyrelsens vejledning, "Det må du"

Vedligeholdelsesarbejdet vil blive gennemført efter følgende principper:

Bevaring af eksisterende sten
- Eksisterende sten bevares.
- Sten, der ligger stabilt og fortsat indgår naturligt i digets konstruktion, forbliver urørte.
- Kun nødvendige partier omsættes.
- Sten, der kan genanvendes, genanvendes i det samme dige.

Bevaring af digets form
- Digets eksisterende forløb fastholdes.
- Digets eksisterende hovedform og karakter fastholdes.
- Renoveringen skal ikke medføre en generel udvidelse eller forhøjelse af digerne. Dog vil der blive lagt mindre sten på toppen af diget så ryggen af diget fremstår lige.
- Den eksisterende konstruktion som kassemur med en kerne af mindre sten og jord bevares.

Materialer
Granit vil være det primære nye eller supplerende stenmateriale.
Slots- og Kulturstyrelsen har specifikt anbefalet, at brugen af flint ved eventuel fortsat renovering enten undgås eller begrænses til samme lave andel, som oprindeligt har været anvendt, og at flint alene anvendes på toppen af diget.
Palsgaard Gods vil derfor følge dette princip.

Skånsom udførelse
Arbejdet ønskes udført etapevis og tilrettelægges efter princippet om mindst muligt indgreb i den eksisterende konstruktion.

Forud for renovering af den enkelte strækning vurderes:
- digets aktuelle stabilitet,
- hvilke sten der kan blive liggende,
- hvilke sten der er nødvendige at flytte,
- hvilke eksisterende sten der kan genanvendes,
- behovet for supplerende sten,
- samt forekomsten af mos, lav og anden vegetation.

Der vil således være tale om en konkret vurdering og ikke en ensartet total omsætning af digerne.

Palsgaard Gods er opmærksom på, at beskyttelsen af digerne ikke alene vedrører den fysiske stenkonstruktion. Digerne har også betydning som levesteder for planter og dyr. Derfor er det ikke hensigten at fjerne den naturlige lav- og mosbevoksning fra stenene. Ved renoveringen vil bevoksede sten så vidt muligt blive bevaret, og mos- og lavbevoksede sider vil, hvor konstruktionen tillader det, fortsat blive vendt udad. Dette er i overensstemmelse med Slots- og Kulturstyrelsens anbefaling i den konkrete sag om at sikre, at flest mulige sten forbliver urørte, og at mos- og lavbevoksede sider fortsat vendes udad.

Pleje af vegetation og forebyggelse af skader
Som en integreret del af ansøgningen søges der om at fortsætte en målrettet bekæmpelse af uønsket vedagtig vegetation på digerne som hidtil. Palsgaard har før 1. juli 1992 sprøjtet digerne som bekæmpelsesmetode.

Baggrunden er et ønske om at forebygge, at brombær, træer og anden kraftigt voksende vedagtig vegetation etablerer sig i selve digekonstruktionen.

Palsgaard Gods ønsker at sikre, at digerne kan vedligeholdes på en måde, hvor der foretages mindst muligt fysisk indgreb i den eksisterende stenkonstruktion.

Stendigerne består af sammenbyggede sten med en kerne af mindre sten og jord. Hvis træer, buske og kraftigt voksende planter får lov til at etablere sig i diget, kan deres rødder vokse ind mellem stenene. På længere sigt kan dette medføre forskydning af sten, give revner og hulrum, som svækker digets sammenhæng og medfører risiko for skred.

Der opstår dermed et dilemma i den efterfølgende pleje. Hvis vegetationen først får lov til at udvikle et omfattende rodsystem, kan den efterfølgende fjernelse være mere fysisk indgribende end en tidlig og målrettet bekæmpelse. Det er ikke tilladt at trække rødder og stød op fra et beskyttet dige, fordi dette kan ødelægge diget.

Palsgaard Gods ønsker at fortsætte en målrettet bekæmpelse af konkrete planter og planteforekomster, hvor der er risiko for, at vegetationen udvikler sig til skade for digets konstruktion. Der ønskes således ikke behandling af mos, lav, almindeligt græs eller anden lav vegetation, som ikke udgør en konstruktionsmæssig risiko.

Tilsynsrapporten beskriver også, at det anvendte sprøjtemiddel kunne være et glyphosatmiddel, da mos og lav ikke er påvirket.

Den ønskede indsats skal alene rettes mod den vegetation, som kan udvikle sig til vedagtig opvækst eller på anden måde udgøre en risiko for digets fysiske stabilitet. Metoden er en kontrolleret, målrettet og pleje, frem for en generel sprøjtning af digerne.

Renovering og vegetationspleje skal ses som to dele af samme langsigtede bevaringsindsats. En stabil stenstruktur gør det lettere at pleje diget skånsomt. Omvendt kan en kontrolleret vegetationspleje være med til at forhindre, at kraftig vedagtig vækst med tiden svækker stenstrukturen og skaber behov for mere omfattende fysisk indgriben.

Det overordnede formål er derfor at bevare de eksisterende diger længst muligt med mindst muligt indgreb i deres historiske konstruktion.
Slots- og Kulturstyrelsen havde i forbindelse med det konkrete tilsyn konstateret, at alle syv diger var blevet sprøjtet, og styrelsen har henstillet, at dette ikke gentages.

På side 40 i Vejledning om beskyttede sten- og jorddiger fra 2009 står der: i afsnittet ”Sprøjtning, højtryksspuling, brug af gasbrænder o.l.

Sprøjtning og øvrig brug af bekæmpelsesmidler på sten- og jorddiger kræver tilladelse. Kommunen bør ikke dispensere, hvis det ødelægger levesteder og ændrer digets plante- og dyreliv væsentligt. Der bør derfor kun i særlige tilfælde meddeles dispensation til sprøjtning eller anden brug af bekæmpelsesmidler. Højtryksspuling og brug af gasbrænder skal man af samme grund være tilbageholdende med.

Især på stendiger kan der vokse sjældne klippeplanter. Det bemærkes, at diger, der blev sprøjtet før digebeskyttelsen trådte i kraft 1. juli 1992 (i naturbeskyttelsesloven), fortsat

kan sprøjtes i hidtidigt omfang, selv om det helst bør undgås. Man bør også undgå gødskning på digerne, da dette også ændrer leveforholdene. ”
I lovbemærkningerne fra 1991 står der:
”Gødskning i hidtidigt omfang, d.v.s. med anvendelse af gødskningsmidler, der ikke overstiger hidtil anvendte mængder, kræver ikke tilladelse. Det samme gælder m.h.t. kemiske bekæmpelsesmidler”.

Det betyder, at når Palsgaard Gods allerede før 1. juli 1992 har sprøjtet digerne, må der fortsættes med at gøre det i samme omfang. Det vurderes at en mere tidlig og målrettet bekæmpelse af vedopvækst med bekæmpelsesmidler vil være mere hensigtsmæssigt for digerne end en generel sprøjtning af digerne.

Slots- og Kulturstyrelsens henstilling om ikke at sprøjte digerne, på baggrund af, at det ikke er tilladt at sprøjte beskyttede diger med nogen former for midler, er derfor ikke gældende.

Fredede områder
Stendigerne indgår som en del af fredningen Palsgaard Alleer jf. Fredningsdeklaration af 10.12.1952. Fredningsdeklarationen omtaler stendigerne som stengærder:
”*Stengærderne fredes således, at de ingensinde må nedbrydes eller enkelte sten fjernes*”.

Kommuneplan
Af relevante udpegninger er der udpeget Økologiske forbindelse omkring digerne og Potentielle økologiske forbindelser i området indenfor Grønt Danmarkskort som en del af kommuneplanen.
Der er ligeledes i kommuneplanen udpeget Værdifuldt Kulturmiljø nr. 19. Palsgård, Hosby og Håbet, som er et stort kulturmiljø med mange elementer, der knytter sig til det velholdte herregårdsmiljø, der er flettet sammen med udviklingen af industrimiljøet på Palsgaard. Digerne og fredningen af alleen indgår sammen med bygninger, skov, park og landsbyen Hosby mm. som en del af dette kulturmiljø.

Natura 2000-områder og bilag IV arter
Der skal ifølge habitatbekendtgørelsen[2] foretages en vurdering af om projektet kan påvirke Natura 2000-områder eller bilag IV arter i området væsentligt.

Der er ca. 7 km til nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde: Natura 2000 område nr. 78 ’Skove langs nordsiden af Vejle Fjord’, som rummer Habitatområde nr. 67 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 45.

Ejendommen er beliggende indenfor udbredelsesområdet for bilag IV arter som markfirben, stor vandsalamander, spidssnudet frø og en række flagermus[3]. Hedensted Kommune har ikke registreret bilag IV arter i området hvor projektet er placeret.

Vandrammedirektivet og Vandområdeplaner
Hedensted Kommune skal ifølge Indsatsbekendtgørelsens §8[4] sikre at projektet ikke forringer tilstanden af berørte vandområder og sikre at projektet ikke hindrer målopfyldelse for vandområderne.

[2] Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter Bek. nr. 1098 af 21. august 2023 med senere ændringer jf. bekendtgørelse nr. 1058 af 22. august 2025 (Habitatbekendtgørelsen).
[3] Diverse videnskabelige rapporter med overvågning af arter fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi http://www.dmu.dk/Pub/SR50.pdf; https://dce2.au.dk/pub/SR358.pdf; SR520.pdf; SR603.pdf
[4] Bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter, BEK nr. 449 af 11/04/2019

Nærmeste målsatte vandløb ligger 3,5 km mod vest og projektet har ikke forbindelse til eller indvirkning på vandløb.

Kommunens vurdering
Udførelsen af vedligeholdet henholder sig til Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer for vedligehold af stendiger, hvilket understøtter bevarelsen af de kulturhistoriske og landskabelige værdier ved fysisk at opretholde digernes udformning og tilstand på en skånsom måde og med bevarelse af de oprindelige materialer. Afledt af bevarelsen af digernes udformning og tilstand bevares de biologiske værdier herved i form af ledelinjer og skjul særligt for mindre pattedyr, krybdyr og padder.
Særlige omstændigheder omkring pleje med plantebekæmpelsesmidler hvor mosser, laver og græsser bevares, gør at den hidtidige praksis må fortsætte, hvilket også understøtter bevarelsen af digets udformning og tilstand, og dermed de kulturhistoriske og landskabelige værdier.

Kommuneplan
Ifølge retningslinjen i kommuneplanen for udpegningen Grønt Danmarkskort prioriteres naturplejeprojekter, vådområdeprojekter, klimahåndteringsprojekter og naturforbedrende indsatser i vandløb for eksempel restaureringer ved udlæg af grus, fjernelse af faunaspærringer og plantning af træer så vidt muligt inden for rammerne af Grønt Danmarkskort. Projektet ligger indenfor rammerne af Grønt Danmarkskort og vurderes at være en vedligeholdelse i forhold til naturværdierne. Der hvor der i kommuneplanen er udpeget Naturbeskyttelsesområder og Økologiske forbindelser indenfor Grønt Danmarkskort på baggrund af beskyttede diger og fredningen, vurderes formålet med naturbeskyttelsesloven og retningslinjer for kommuneplanen at være overholdt.

Formålet med udpegningen af Værdifulde Kulturmiljøer i Hedensted Kommune er at bevare de kulturhistoriske særpræg, helheder og sammenhænge, at en øget bevidsthed om forfædres liv og levemåder vil styrke borgernes interesse for kommunen og gøre kommunen mere tiltrækkende at besøge og bosætte sig i, og at borgere og turister har mulighed for at opleve kulturmiljøerne og få fortalt de mange interessante historier, der knytter sig til dem.
Retningslinjer for udpegningen Værdifulde Kulturmiljøer siger, at nybyggeri, udvidelse eller ændring af eksisterende bygninger, tekniske anlæg og større terrænændringer inden for et kulturmiljø kun kan ske under hensyntagen til, at enkelte elementer eller sammenhænge mellem de kulturhistoriske elementer ikke herved forringes eller går tabt.
Projektets formål er at bevare de fredede og beskyttede diger i god stand, hvilket også understøtter formålet med udpegningen Værdifuldt Kulturmiljø. Der hvor der i kommune-planen er udpeget Værdifulde Kulturmiljøer på baggrund af beskyttede diger og fredningen, vurderes formålet med museumsloven og retningslinjer for kommuneplanen at være overholdt.

Natura 2000 og bilag IV arter
På grund af afstanden og projektets karakter vurderes projektet ikke at have indflydelse på Natura 2000 områdernes udpegningsgrundlag eller opfyldelse af Natura 2000-handleplanernes målsætning.

Stendiger favoriseres som yngle- rastested for markfirben og stor vandsalamander, og vedligeholdet vurderes at være med til at bevare digerne som yngle rastesteder for krybdyr og padder. Renoveringsarbejdet er af kortvarig og midlertidig karakter og vurderes at medføre minimale forstyrrelser, som ikke påvirker krybdyrene og paddernes levevis væsentligt.

Hedensted Kommune vurderer, at projektet med de stillede vilkår ikke vil forringe levevilkårene for dyre- og plantearter omfattet af Habitatdirektivets bilag IV.

Vandområdeplaner
Projektet forhindrer ikke, at nærliggende vandløb kan opnå god økologisk tilstand i overensstemmelse med vandområdeplanernes målsætning.

På baggrund af ovenstående og med de stillede vilkår kan der gives dispensation til det ansøgte.

Klagevejledning m.v.
Der kan klages over afgørelsen til Miljø- og Fødevareklagenævnet af:

- adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Afgørelsen vil blive offentlig bekendtgjort på Hedensted Kommunes hjemmeside.

Klagefristen udløber fire uger efter afgørelsen er meddelt. Hvis afgørelsen har været offentlig bekendtgjort, regnes fristen fra bekendtgørelsen. Klagen skal således være indgivet i **Klageportalen** og klager skal have godkendt og betalt gebyr eller bestilt en faktura i Klageportalen, **senest den 08.12.2026**.

Klageportalen finder du via Nævnenes Hus, Borger.dk eller Virksomhedsregisteret. Du logger på Klageportalen med NEM-ID. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Hedensted Kommune via Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr på omkring 900,- kr. for borgere og omkring 1.800,- kr. for virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

I Klageportalen sendes din klage automatisk først til Hedensted Kommune. Hedensted Kommune sender klagen videre til behandling i nævnet via Klageportalen, hvis afgørelsen fastholdes. Du får besked om videresendelsen.

Hvis du sender din klage uden om Klageportalen, afviser Miljø- og Fødevareklagenævnet din klage, medmindre du forinden er blevet fritaget for brug af Klageportalen. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Hedensted Kommune. Hedensted Kommune videresender herefter din anmodning til nævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt du kan fritages. Se betingelserne for at blive fritaget på Nævnenes Hus.

Vær opmærksom på, at en rettidig klage har opsættende virkning for den påklagede afgørelse, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Hvis afgørelsen ønskes prøvet ved en domstol, skal sagen være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt eller annonceret.

I øvrigt
Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år.

Tilladelsen fritager ikke for at søge om tilladelse efter anden nødvendig lovgivning.

Hvis du er i tvivl om noget i denne tilladelse, er du velkommen til at ringe hertil på telefonnummer+4579755628.

Med venlig hilsen

Lene Kofoed
Biolog

Kopi til: (med digital post)
Danmarks Naturfredningsforening
Friluftsrådet
Dansk Ornitologisk Forening
Dansk Ornitologisk Forening, Sydøstjylland
VejleMuseerne
Glud Museum
Dansk Botanisk Forening
Slots- og Kulturstyrelsen

Bilag
Slots- og Kulturstyrelsens beskrivelse af digerne fra tilsyn ved Museum Vest

Bilag

- **BD.053.058 (Dige nord for vejen, langs vestende af bygningen)**

Diget er et stendige, opbygget som en kassemur af hånd- og hovedstore sten på siderne i 3-5 skifter. Diget har en kerne af mindre sten og jord. I østenden er diget målt til en højde på 0,88 meter og en bredde på 1,8 meter i bunden og 1,6 meter i toppen. Højden varierer dog som følge af variationer i størrelsen på stenene. Diget måler ca. 111 meter. På luftfoto fra 2008, ses muligvis udvidelse af gennembruddet vest for diget, og det er uklart på grund af tæt bevoksningen på luftfotos, om diget i denne forbindelse er blevet afkortet i vest med op til 2 meter. På det foreliggende grundlag er der ikke tilstrækkeligt til at afgøre, om dette er en ulovlig ændring. Museet beskriver, at stenene i den østlige ende over ca. 1 meter muligvis er blevet omsat tidligere. Det er tilladt at foretage reparationer af mindre strækninger af stendiger, hvor stenene fx er faldet ud. Derfor betragtes dette ikke som et ulovligt forhold. Museet beskriver desuden, at diget er sprøjtet, formentlig med et middel med glyphosat, da lav og mos ikke synes berørt, mens bevoksningen (mest græs) ses at være visnet (gulligt og svedent) på en bræmme af omtrent en halv meter langs med digets sider. Midt på diget er en strækning tæt bevokset med vedbend, som ikke er sprøjtet. Det er ikke tilladt at sprøjte beskyttede diger med nogen former for midler, hvorfor dette er et ulovligt forhold. Slots- og Kulturstyrelsen henstiller derfor til at sprøjtning af diget ikke gentages.

- **BD.053.059 (Dige nord for vejen, langs vestende af bygningen)**

Diget er et stendige, opbygget som en kassemur i 3-4 skifter af sten i varierende størrelse og en kerne af mindre sten og jord. Diget målt til en bredde på 1,4 meter i toppen og 1,69 meter i bunden, samt en højde på 1,02 meter. Højden varierer dog efter størrelsen på stenene. rende i forhold til stenstørrelserne ned gennem diget. Diget måler ca. 29 meter, hvilket stemmer overens med længden på luftfoto fra 1990. Museet beskriver, at dette dige også muligvis er blevet omsat i enderne. Dette er lovligt. Museet beskriver desuden, at også dette dige er blevet sprøjtet. Slots- og Kulturstyrelsen henstiller derfor til at sprøjtning af diget ikke gentages.

- **BD.053.061 (Dige nord for vejen, østende af bygning)**

Diget er et stendige, opbygget som en kassemur i 3-4 skifter af sten i varierende størrelse og en kerne af mindre sten og jord. Museet har målt diget til en højde på 1,06 meter. Højden varierer dog i forhold til størrelsen på stenene. Bredden i toppen er målt til 1,5 meter og i bunden til 1,89 meter. Diget har en længde på ca. 66 meter, hvilket stemmer overens med længden på luftfoto fra 1990. Museet beskriver, at også enderne af dette dige muligvis er omsat tidligere. Dette er lovligt. Museet beskriver desuden, at også dette dige er blevet sprøjtet. Slots- og Kulturstyrelsen henstiller derfor til at sprøjtning af diget ikke gentages.

- **BD.053.068 (Dige nord for vejen, midterste mark)**

Diget er et stendige, opbygget som en kassemur i 3-5 skifter med sten i varierende størrelse og med en kerne af mindre sten og jord. Museet har i vest målt diget til en bredde på 1 meter i toppen og 1,22 meter i bunden, samt en højde på 0,97 meter. Højden varierer for også her som følge af størrelsen på stenene. Mod øst har museet målt diget til en højde på 1,20-1,30 meter og en bredde på 1,33-1,54 meter i toppen og 1,62-1,72 meter i toppen. Museet beskriver, at toppen og midten af diget er sunket sammen, og at stenene især de nederste skifter på sydsiden har forskubbet sig. Museet fandt ikke løse sten i siderne af diget, men bemærker, at der ses sætningsskader i siderne, hvor kernen af mindre sten er synligt. Naturligt forfald, er ikke en ulovlig tilstandsændring. Der er to gennembrud i diget, som begge er lovlige, da de fandtes før beskyttelsen jf. luftfoto fra 1990. Begge gennembrud er nu rettet i den vejledende digeregistrering. Dette dige er også blevet sprøjtet, hvilket vi derfor henstiller til ikke gentages.

- **BD.053.071 (Dige syd for vejen ved skovfogedbolig)**

Diget fremstår ved tilsynet som et nyrenoveret stendige, opført som kassemur af sten i varierende størrelse i 1-5 skifter og med en kerne af mindre sten og jord. I vestenden er diget målt til 0,92 meter i højde og en bredde på 1,4 meter i bunden og 1,04 meter i toppen. I østenden er diget målt til en højde på 1,05 meter og en bredde 1,35-1,4 meter i toppen og 1,5 meter i bunden. Diget har en længde på ca. 161 meter, hvilket svarer til længden på luftfoto fra 1990. Den udførte renovering vurderes at være meget omfattende. Mange af stenene fremstår uden mos- og lavbevoksning. Museet bemærker desuden, at der er tilført sten til toppen/kernen af diget. Modsat de ikke-renoverede diger, er der her hovedsageligt tale om flint. Museet har dog også enkelte steder på de ikke-renoverede digestrækninger konstateret, at der indgår flint i digekerne og -top. Vi vurderer derfor ikke, at der er grundlag for at henstille til, at de tilførte flintesten, som er tilføjet på toppen af diget bliver udskiftet med sten af granit svarer til dem, der findes på de ikke-renoverede diger. Hvis der opnås dispensation til at fortsætte renoveringsarbejdet, vil vi anbefale, at I enten helt undlader at bruge flint eller begrænser det til samme lave andel, som oprindeligt er anvendt, og kun anvender det på toppen af diget. Flint er generelt dårligt egnet som byggemateriale til stendiger. Diget er ligeledes sprøjtet, hvilket vi derfor henstiller til ikke gentages.

- **BD.053.079 Dige syd for vejen helt mod øst**

Diget fremstår som et nyrenoveret stendige, opført som en kassemur af sten i varierende størrelse i 2-5 skifter. I øst er diget målt til 0,74-0,82 meter i højden, 1,44 meter i bredden i toppen og 1,87 meter i bredden i bunden. Toppen af diget forløber i samme niveau, og grundet fald i terrænet stiger højden af diget, som længere mod vest er målt til 0,95-1 meter. Digets top og de øverste 1-3 skifter syntes at være omsat, med tilførsel af nye eller rensede sten. Diget fremstår med samme længde som på luftfoto fra 1990.

Et plastikrør er ført under diget ca. 80 meter fra vestenden. Her måler digets højde 1,18 meter, og alle stenene på denne strækning fremstår tydeligt at være omsat. De nederste sten, som også er de største, er dog bevokset med mos mens de øverste 2-3 skifter består af rensede eller nye sten uden mos. Det er på baggrund af luftfotos og skråfotos ikke muligt at vurdere, om der allerede før renoveringen har været et rør ført under diget. Der er ikke registreret en grøft på kortene, men på samtlige højdemodeller ses der en antydning af en grøft, som forløber inde i skoven, og slutter på det samme sted, som røret i dag er placeret. Vi lægger derfor til grund for vores vurdering, at der også tidligere har været ført vand i et rør under diget. Det er tilladt uden dispensation at gennembryde en mindre strækning af et beskyttet dige i forbindelse med rør- eller kabelarbejde, så længe diget reetableres fuldstændig bagefter. På hele diget er der imidlertid foretaget en meget omfattende renovering ved omsætning af diget. Renovering i dette omfang må ikke udføres uden forudgående dispensation. Vi vurderer dog ikke, at der er grundlag for at kræve fysisk lovliggørelse. Også dette dige er sprøjtet, og vi henstiller derfor til at sprøjtning af diget ikke gentages.

- **BD.055.309 Dige syd for vejen mod vest, matr.nr. 1c**

Diget er et stendige opført som kassemur af sten i 2-6 skifter og med en kerne af mindre sten (mest granit men også lidt flint). Museet har målt diget i østenden til en højde på 0,92 meter, en bredde i toppen på 1,35-1,4 meter og en bredde i bunden på 1,56 meter. Digets mål varierer dog en del, især i bredden, hvilket skyldes, at stenene i digets sider har forskubbet sig. Flere steder er der også faldet sten ud. I digets top er der dannet en hulning, som følge af, at kernen (bestående af mindre sten og jord) er sunket sammen. Diget er ca. 815 meter lang og har tre gennembrud, som alle kan genfindes på luftfotos fra før beskyttelsen. Disse lovlige gennembrud er derfor rettet i digeregistreringen. Diget er sprøjtet, hvilket vi derfor henstiller til bringes til ophør.